

'Jongens waren we,'

Inleiding

Op een wedstrijd vroeg in het seizoen van 1896, wint een jongen van 14 jaar de 1 Engelse mijl. Na de grote internationale wedstrijden van Sparta in Rotterdam, in hetzelfde jaar, verschijnen in de pers kritische berichten over atleten die onder pseudoniem deelnemen. Dat wordt verdedigd met het argument dat een aantal deelnemers nog scholier is. Zij willen niet dat hun leraar uit de krant verneemt dat ze aan sportwedstrijden deelnemen. Bij de oprichting van de Nederlandsche Athletiek Bond discussiëren de initiatiefnemers over de minimum leeftijd voor bestuursleden (23 jaar). De minimum leeftijd voor leden stellen zij op 16 jaar.

Deze voorbeelden wekken de indruk dat atletiek, mogelijk sport in het algemeen, in die tijd een zaak is van adolescenten en jonge volwassenen. Waren het nog jongens, zoals bij Nescio?

Onderzoek naar leeftijd

Voor het onderzoek naar de leeftijd van de atleten op het eind van de negentiende eeuw is gekeken naar de bestuurders van de in 1896 opgerichte Nederlandsche Athletiek Bond, de bestuurders van de in 1895 opgerichte verenigingen De Bataaf (Amsterdam), De Germaan (Amsterdam) en Pro Patria (Rotterdam) en atleten die in 1896 zijn uitgekomen in wedstrijden over 1 mijl hardlopen of 10km wandelen.

Atletiek speelt zich in die jaren voornamelijk af in de drie grote steden: Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. De verslaggeving in die periode in kranten en sportbladen over het oprichten en functioneren van verenigingen en de uitslagen van wedstrijden is uitgebreid en informatief. Een tweede bijkomstigheid die het zoeken naar leeftijden behulpzaam is, zijn de digitale archieven van de drie genoemde gemeenten, die of via de gegevens van de burgerlijke stand of via het bevolkingsregister, informatie verschaffen over de leeftijd. De beschikbaarheid van deze twee bronnen, heeft het mogelijk gemaakt om van de onderzochte groepen, voor ongeveer 90 procent de leeftijd vast te stellen.

De bestuurders

Nadat in 1895 de leden van de Nederlandsche Voetbal en Athletiek Bond het besluit nemen zich te richten op uitsluitend voetbal, heeft de atletiek geen bond meer. Ruim een half jaar later richten atletiek liefhebbers opnieuw een bond op, waarin beoefend gaan worden lopen, springen, werpen en touwtrekken: de Nederlandsche Athletiek Bond. Het eerste bestuur van de Nederlandse Athletiek Bond (1896) bestaat uit 5 leden. De oudste en de jongste leeftijden zijn 26 resp. 22 jaar. Gemiddeld zijn de oprichters 22,8 jaar oud.

Atletiek is in de eerste jaren nog geen hoofdsport. Schaatsers lopen in de zomer soms hard als conditietraining, gymnasten beoefenen een vorm van atletiek die niet

prestatiegericht is en enkele voetballers beoefenen atletiek als hun competitie is geëindigd. Daarnaast zijn er omniverenigingen, die geen hoofdsport kennen. De leden kunnen kiezen uit meerdere sporten. In het begin van de atletiekbeoefening zijn er nog geen verenigingen die uitsluitend atletiek beoefenen. De vereniging Pro Patria in Rotterdam is in 1895 de eerste vereniging met de intentie zich alleen te richten op het lopen, springen en werpen. Die intentie wordt weer snel losgelaten, door kortstondig te voetballen, schieten en wielrennen.

In 1895 worden kort na elkaar in Amsterdam twee omniverenigingen opgericht: De Bataaf en De Germaan. Het eerste bestuur van De Bataaf bestaat uit 4 leden, waarvan de oudste 21 is, de jongste 18. De eerste bestuursleden van De Germaan zijn iets ouder. Ook hier is de oudste 21 en de jongste 18 jaar oud.

In de zomer van 1895 komt een twintigtal jonge mannen bijeen in een café in Rotterdam en zij richten de atletiekvereniging Pro Patria op. Ook deze vereniging begint met vier bestuursleden, waarvan de oudste 22 is en de andere drie 21 zijn. De gemiddelde leeftijd van de overige aanwezigen is 18 jaar.

De atleten

Er zijn ca. 20 atleten die in 1896 de 1 Engelse mijl lopen. Van 10 daarvan is de leeftijd bekend. De gemiddelde leeftijd is bijna 19 jaar, de jongste atleet is 15 (14 wanneer hij de mijl loopt), de oudste is 23. Drie van de 10 lopers zijn 17 jaar.

In 1896 wandelen 7 atleten een wedstrijd over 10 km. Hun gemiddelde leeftijd is ruim 19 jaar. De jongste is 17, de oudste 20.

Conclusie

Atletiekbeoefening in de onderzochte jaren 1895/ '96 is een zaak van jongens en jonge mannen. Van de onderzochte hardlopers en wandelaars is de jongste 15 jaar, de oudste 23. De gemiddelde leeftijd ligt rond de 19 jaar.

Bij de oprichting van een vereniging kiezen de aanwezigen uit hun midden iets oudere leden tot bestuursleden. Die bestuursleden zijn in veel gevallen zelf ook actief als atleet. Van afstand tussen leden en bestuur is nog geen sprake. Koninklijke goedkeuring, voor zover verenigingen die aanvragen in die tijd, volgt in veel gevallen pas enkele jaren na oprichting. Dat valt onder meer te verklaren uit het feit dat een deel van het bestuur in de beginfase minderjarig is, dus niet bevoegd zelfstandig rechtshandelingen te verrichten. De verenigingen Pro Patria en De Germaan krijgen koninklijke goedkeuring in 1898. Hun bestuurders en leden zijn intussen ouder geworden.

Bronnen

- Stads-/Gemeentearchieven van Amsterdam, Rotterdam, Den Haag
- *De Athleet* en diverse dagbladen, <http://www.delpher.nl/>
- Jan Feith, *Het Boek der Sporten*, hoofdstuk *Athletiek*, geschreven door J.C. Schröder
- *Erkende verenigingen, 1855-1903*, <http://resources.huygens.knaw.nl/erkendeverenigingen>
- Jubileum uitgave *P.A.C. .. en 't nieuws*, 1995

© Paul van Gool

Publicatie: 24 juli 2019

Versie: 6 januari 2022